

**Lape-kehittämishankkeen muutoksen tuki lapsen
oikeuksia ja tietoperustaisuutta vahvistavan toi-
mintakulttuurin edistämiseksi – hanke**

Osahankkeen loppuraportti

Projektipäällikkö Päivi Rinne

Yhteenveto

Osahanke sisälsi kaksi toimintakokonaisuutta: 1) Muutoksen tuki -asiantuntijatyöryhmän toteuttaminen sekä 2) osallisuusfoorumien kehittäminen.

Muutoksen tuki -asiantuntijaryhmään kutsuttiin 15 sosiaali- ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen ja koulun, järjestöjen ja seurakunnan edustajaa eri puolilta Etelä-Pohjanmaata. Tavoitteena työryhmällä oli perehtyä toimintakulttuurin muuttamiseen tietoperustaisuutta hyödyntävällä ja lapsen oikeuksia edistävällä tavalla. Työryhmä kokoontui kuusi kertaa tarkastelemaan eri lähteiden tuottamaa tietoa ja omaa tiedon tuottaja ja tiedon hyödyntäjä rooliaan. Työryhmän jäsenet toivat esille myös oman organisaationsa ajankohtaisia ja hyviä käytäntöjä tiedon hyödyntämisessä ja tuottamisessa. Tapaamisten tuottaman materiaalin pohjalta laadittiin opas:

- Päivi Rinne ja Anne Saarijärvi: "Toimintakulttuuria muuttamaan! Askeleita ja vinkkejä lapsen oikeuksien edistämiseen ja tietoperustaisuuden hyödyntämiseen lapsiperhepalveluissa".

Osallisuusfoorumien kehittäminen toiminnassa kaksi sosionomiryhmää ohjaajiensa johdolla kartoitti, ideoi ja pilotoi osallisuusfoorumeita lapsi- ja perhepalveluissa. Pyrittiin ideoimaan uudenlaisia osallisuuden edistämisen tapoja ja tekemään osallisuudesta helposti lähestyttävää ja houkuttelevaa. Osallisuusfoorumeita toteutettiin koulun piirissä, neuvolassa, perhekeskuskehittämisessä, järjestössä, vertaistukiryhmässä ja hallinnollisessa työssä. Pilotointien jälkeen ohjaavat opettajat jatkoivat kokeilujen tulosten jäsentämistä ja kiteyttämistä. Toiminnan tulokset koottiin oppaaseen:

- Anu Aalto ja Tiina Kohtamäki: "Kohtaamista ja kokemuksia. Asiakasosallisuuden kehittämisen kokeiluja".

Osahankkeen molemmat toteutukset saivat hyvän vastaanoton, ne herättivät kiinnostusta ja toiveita vastaavien toimintamuotojen toteuttamisesta jatkossakin.

SISÄLLYSLUETTELO

1	TULOKSET JA VAIKUTTAVUUS	1
1.1	TAUSTA	1
1.2	TAVOITTEET JA TULOKSET	1
1.3.	HYÖDYT JA VAIKUTTAVUUS.....	3
2	TOTEUTUS	4
2.1	YLEISKUVA	4
2.2	AIKATAULUN TOTEUTUMINEN.....	6
2.3	TOTEUTUNEET KUSTANNUKSET- JA RESURSSIT	6
2.3.1	<i>Työmäärät ja tehtävien tekijät .....</i>	<i>6</i>
2.3.2	<i>Budjetti ja kustannukset .....</i>	<i>8</i>
2.4	RISKIT	8
4	DOKUMENTOINTI.....	9
5	OPIT JA PALAUTTEET	9
6	PYSYVÄ TOIMINTA JA JATKOTOIMET	10
6.1	SIIRTYMINEN PYSYVÄÄN TOIMINTAAN	10
6.2	JÄLKIARVIOINTI JA AVOIMET TEHTÄVÄT	10
6.3	IDEOITA JATKOKEHITYKSELLE	10

1 Tulokset ja vaikuttavuus

1.1 Tausta

Osahankkeen avulla haluttiin edistää lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistyötä Etelä-Pohjanmaalla. Alueella on kehitetty lapsi- ja perhepalveluita pitkäjänteisesti ja hankemuotoisesti jo aiempien kansallisten kehittämishankkeiden myötä, mm. Kaste-hanke. Aiemman kehittämistyön tuloksista ja LAPE-hankkeen tavoitteista haluttiin luoda jatkumo, joka parhaimmillaan vahvistaisi tavoitteiden toteutumista ja ylläpitäisi kiinnostusta kehittämiseen työyhteisöissä myös LAPE-hankkeen päätyttyä.

Toteuttajatahot Seinäjoen ammattikorkeakoulu ja Sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA ovat perustehtävänsä mukaisesti kehittämisorganisaatioita, joilla on alueellisen kehittämisen, tiedontuotannon ja levittämisen sekä ammattityön kehittämisen tehtävä. Molemmissa organisaatioissa halutaan suuntautua alueen kehittämiseen, joka on pitkäjänteistä, monialaista ja eri toimijoita verkostoivaa.

Osahanke kohdentuu LAPE-hankkeen toimintalinjoista lapsen oikeuksia edistävän toimintakulttuurin, osallisuuden ja tietoperustaisen toiminnan kehittämiseen. Tietoperustaisuus on toteuttajaorganisaatioiden asiantuntijuuden näkökulmasta luonteva valinta. Tietoperustaisuuden kehittämiseen ei LAPE-hankkeen toimintana suuntautunut alueellisesti konkreettisia toimia, joten hankkeelle oli jalansijaa. Osallisuuden edistäminen on vahvasti esillä ammattikorkeakoulun toteuttamassa Aiemmassa ja samanaikaisessa kehittämistoiminnassa ja opetuksen sisällöissä. Opiskelijatyötä kehittämiseen kytkemällä voidaan vahvistaa osallisuutta edistävän kehittämisosaamisen vahventamista myös ammattiin valmistuvien keskuudessa.

Osahanke sisälsi kaksi osa-aluetta: 1) Tietoperustaista toimintaa ja lapsen oikeuksia edistävän monialaisen Muutoksen Tuki –asiantuntijaryhmän työskentely ja 2) Osallisuusfoorumien kokeileminen ja kehittäminen sosionomiopiskelijoiden ohjattuna työskentelynä.

Molemmissa hankkeen osioissa oltiin koko kehittämistyön ajan tiiviissä yhteydessä LAPE-hankkeeseen, erityisesti sen toimintakulttuurin muutos –toimintalinjaan, mutta osallisuusfoorumien osalta myös esim. perhekeskuskehittämiseen.

1.2 Tavoitteet ja tulokset

Toimintakulttuurin muutos -toiminta

Toimintakulttuurin muutos –toiminnassa kehittäminen fokuoitiin toimintakulttuurin muutoksen edistämiseen, vaikka alkuperäisissä suunnitelmissa lähtökohta oli laajempi, koko maakunnallista hanketta koskeva tietoperustaisen toiminnan edistäminen ("luodaan kärkihankekehittämistä tukeva, tutkiva, arvioiva ja synteesiä luova kehittämisprosessi"). Alkuperäisen suunnittelun vaiheessa eivät valtakunnallisen ja alueellisen LAPE-hankkeen kenttää laajasti aktivoivat toimintatavat vielä olleet osahaketoimijoilla tiedossa ja hankkeen käynnistyttyä pyrittiin osahankkeelle määrittelemään tarkoituksenmukainen ja rajattu tavoite yhdessä maakunnallisen LAPE-hankkeen toimijoiden kanssa.

1) Lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisen jatkumon ja kehittämishenkisyyden vahvistaminen alueen toimijoiden keskuudessa.

Muutoksen tuki -asiantuntijaryhmässä on tuotu esille aiempaa kehittämistyötä tietoperustaisuuteen ja lapsen oikeuksien edistämiseen liittyen. On pyritty rikastamaan kehittämistyötä ajankohtaisella LAPE-kehittämisen tiedontuotannolla ja kehittämismalleilla. Esimerkiksi on paneuduttu hyvinvointikertomusten rooliin asiantuntijaryhmän jäsenten työssä, nostettu esille jo toteutettavia hyviä käytäntöjä ja pohdittu, miten lapsen oikeudet ja tietoperustaisuus jatkossa näkyisivät niissä enemmän. Ryhmän jäsenet ovat tuoneet esille kehittämistyötä omista työyhteisöistään, hyviä käytäntöjä on jaettu ja rikastettu LAPE-tiedolla. Kokoon-tumiskertojen pohjalta laadittu opas konkretisoi kehittämistyön ja antaa mahdollisuuden kehittämistyön rikastamiseen myös osahankkeen päättymisen jälkeen.

2) Tutkitun tiedon, hyvinvointitiedon ja kokemustiedon tuottaminen ja hyödyntäminen

Muutoksen tuki –toiminta on edistänyt tiedon ja tiedontuotannon soveltamista ja ”arkipäiväistämistä” ja tukenut tietoa tuottavien välineiden käytettävyyden edistämistä ja implementointia. Asiantuntijaryhmässä on esimerkiksi tarkasteltu erilaisia tiedon lähteitä ja pohdittu yhdessä ryhmäläisten kanssa niiden soveltamisen reunaehdot ja arkityön eri positioiden. Tutkitun tiedon tarkastelu on tapahtunut toiminnallisen perehtymisen kautta, jolloin tiedon lähteisiin ja omaan tiedontuottajarooliin on syntynyt kokemuksellista kosketuspintaa. Tapaamisten yhteyteen on tuotettu hyvinvointitietoa avaavaa materiaalia. Kokoon-tumiskertojen pohjalta laadittu opas: Päivi Rinne ja Anne Saarijärvi: ”Toimintakulttuuria muuttamaan! Askeleita ja vinkkejä lapsen oikeuksien edistämiseen ja tietoperustaisuuden hyödyntämiseen lapsiperhepalveluissa” antaa vinkkejä vastaavan prosessin toteuttamiseen eri työyhteisöissä.

3) Monialaisen asiantuntijaryhmän verkostoituva työ

Työpajamuotoiset keskustelufoorumit ovat lisänneet toimintasektoreiden välistä yhteistyötä ja ymmärrystä. Hankkeen aikana on järjestetty kuusi työpajamuotoista keskustelufoorumia. Asiantuntijaryhmään kutsuttiin jäseniä sosiaalihuollosta, terveydenhuollosta, sivistystoimesta (varhaiskasvatus ja koulu), seurakunnasta ja järjestöstä. Keskusteluissa monialaisuuden hyödyt ovat konkretisoituneet ja kiinnostus niin toisen alan kuin toisen alueen käytäntöjä kohtaan on ollut aitoa ja eteenpäin vievää.

- 4) Tutkivan ja arvioivan kehittämisen sykli on muuttunut tietoperustaisuutta ja lapsen oikeuksia edistävän toimintamallin kehittämiseksi.
Osahankkeen näkökulmaksi on määrittynyt toimintakulttuurin muutos. Sen edistämiseksi on työryhmän toiminnan pohjalta laadittu toimintakulttuurin muutosta edistävä opas.

Osallisuusfoorumien konseptin kehittäminen

Hankkeen alkaessa kehittämisen tavoitetta kuvattiin nimellä ”Kohtaamisen kahvila”. Osahankkeen aikana tuli kuitenkin tietoon, että kyseinen nimi on jo käytössä toisella maantieteellisellä alueella ja toista toimintaa kuvaamassa. Tästä syystä työnimi Kohtaamisen kahvila muutettiin Osallisuusfoorumiksi.

1) Osallisuusfoorumien kehittäminen

Erilaisten osallisuusfoorumien konsepteja on ideoitu, kokeiltu ja kehitetty. Osallisuudesta on pyritty tekemään houkuttelevaa ja kaikkien ulottuvilla olevaa. Työyhteisöjen halukkuutta osallisuusfoorumien kokeilemiseen on kartoitettu ja uusia toimintatapoja on ideoitu. Osahankkeen

aikana on esimerkiksi kokeiltu osallisuusfoorumien toimintaa sähköisten ja paperikyselyjen muodossa, haastattelemalla, valokuvatyöskentelyn avulla, vertaisryhmätoiminnalla ja päätöksentekoprosesseissa.

2) Asiakaskehittämisen pilotoiminen

Asiakaskehittämistä on pilotoitu kuudessa eri ympäristössä 1) koulu (alakoulu ja yläkoulu), 2) perhekeskus (perhekeskuskehittäminen ja perhetyö) 3) Mannerheimin lastensuojeluliitto, 4) neuvola 5) tyttöjen ryhmä ja 6) LAPE-johtoryhmä (Kurikka). Pilotointien kohteet ovat valikoituneet työelämän ja opiskelijoiden aloitteiden pohjalta.

3) Osallisuusfoorumikonseptin käyttöönotto

Hankesuunnitelmassa ennakoitiin, että kehitettävä konsepti on mahdollista ottaa käyttöön hankkeen jälkeen erilaisissa ympäristöissä. Tämä tavoite tulee todentumaan oppaan myötä: Anu Aalto ja Tiina Kohtamäki: "Kohtaamista ja kokemuksia. Asiakasosallisuuden kehittämisen kokeiluja". Opas tulee olemaan saatavissa verkkoversiona ja sitä tullaan jakamaan painettuna tuotteena esim. kaikille kokeiluun osallistuneille. Oppaan taustalla on pilotointien kokemukset, joita osakokonaisuuden vetäjät ovat jäsentäneet ja kehittäneet edelleen opasmuotoon.

4) Hankekehittäminen opiskelijoiden osaamiseksi

Osallisuusfoorumien kehittämisen yhteydessä sosionomiopiskelijat ovat saaneet kokemuksen hankekehittämisestä ja osallisuuden edistämisestä lapsiperhepalveluissa. Tulevissa työtehtävissään opiskelijoilla on kokemusta ja näkemystä erilaisten osallisuutta edistävien työtapojen toteuttamisesta.

1.3 Hyödyt ja vaikuttavuus

Muutoksen tuki -asiantuntijaryhmän työskentelyn hyödyt ja vaikuttavuus

- Tietoperustaisuuden tarkastelemiseen keskittyminen nosti esille tiedon hyödyntämisen, tiedon tuotannon ja tiedolla johtamisen teemoja, jotka eivät ole kovin tyypillisiä kehittämisen aihepiirejä.
- Asiantuntijaryhmän osallistujat aktivoituivat tarkastelemaan tietoperustaisuutta ja lapsen oikeuksia edistäviä toimia omissa työyhteisöissään ja peilasivat tapaamisten antia omiin työtehtäviinsä.
- Asiantuntijaryhmän koostumus monialaisena ja alueellisesti kattavana kokoonpanona edesauttoi hallinnollisten ja alueellisten raja-aitojen ylittämistä. Kiinnostusta heräsi toisen alan ja toisten toimijoiden näkemyksiä kohtaan ja osallistujat ilmaisivat tarpeen taivoitella verkostomaisia tiedon hyödyntämisen tapoja.
- Osallisuutta painottava ja lapsilähtöinen tarkastelu muodostui luontevaksi näkökulmaksi tietoperustaisuuteen. Erilaiset asiakasosallisuuden muodot herättivät kiinnostusta ja kokemuksia vaihdettiin niiden toteuttamisesta.

- Asiantuntijaryhmän osallistujat vahvistuivat omassa asiantuntijuudessaan voidessaan kertoa muulle ryhmälle soveltamistaan menetelmistä ja voidessaan tuoda panoksensa lapsen oikeuksien edistämistä ja tietoperustaista toimintaa käsittelevän oppaan laadintaan.
- Laaditussa oppaassa: Päivi Rinne ja Anne Saarijärvi: "Toimintakulttuuria muuttamaan! Askeleita ja vinkkejä lapsen oikeuksien edistämiseen ja tietoperustaisuuden hyödyntämiseen lapsiperhepalveluissa", konkretisoituu asiantuntijaryhmän työskentelyn hyöty ja sen avulla voidaan tavoitella vaikuttavuutta hankkeen päättymisen jälkeen.

Osallisuusfoorumien kehittäminen -työskentelyn hyödyt ja vaikuttavuus

- Osallisuusfoorumien kokeilemisessa saatiin tietoa erilaisten välineiden toimivuudesta.
- Organisaatiot, joissa osallisuusfoorumeita kokeiltiin, saivat kokemuksen osallisuuden edistämisestä uudella tavalla ja samalla mahdollisuuden arvioida käytetyn menetelmän soveltuvuutta osana omaa toimintaansa
- Osallisuuden edistämisen toteuttamistapoihin saatiin tuoreita näkemyksiä opiskelijoilta, jotka ovat sosiaalialan tulevia ammattilaisia ja joista myös jotkut ovat lasten ja nuorten vanhempia sekä lapsiperhepalveluiden käyttäjiä.
- Osallisuusfoorumien kehittämiseen osallistuneiden kahden sosionomiopiskelijaryhmän tietämys osallisuuden edistämisestä ja LAPE-hankkeesta lisääntyi ja he saivat konkreettisen kokemuksen kehittämistyöstä aidossa työelämäympäristössä.
- Kehittämiseen osallistuvat opiskelijat ovat omassa tulevassa ammattityössään rohkeampia ottamaan käyttöön ja kehittämään uusia osallistavia menetelmiä. Osallistuminen oppaan sisällön tuottamiseen vahvistaa luottamusta omaan kehittäjärooliin jatkosakin.
- Laaditussa oppaassa: Anu Aalto ja Tiina Kohtamäki: "Kohtaamista ja kokemuksia. Asiakasosallisuuden kehittämisen kokeiluja", konkretisoituu opiskelijoiden toteuttama kehittämissä ja sen kiteyttäminen osallisuuden edistämisen malleiksi. Oppaan avulla voidaan tavoitella vaikuttavuutta hankkeen päättymisen jälkeen.

2 Toteutus

2.1 Yleiskuva

Osahanke jakaantui kahteen osaan 1) Toimintakulttuurin muutos -asiantuntijaryhmän työskentely ja 2) Osallisuusfoorumien kokeileminen ja kehittäminen ohjattuna opiskelijatyönä.

1) Toimintakulttuurin muutos –asiantuntijaryhmään kutsuttiin 15 osallistujaa, siten että he edustivat sosiaali-, terveys- ja sivistystoimea (koulu ja varhaiskasvatus), järjestöjä ja seurakuntaa ja siten että he edustivat Etelä-Pohjanmaan maakunnan eri alueita. Ryhmä kokoontui kuusi kertaa keskustelemaan tietoperustaisuuden hyödyntämisestä lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluissa. Jokaisella kerralla oli oma tietoperustaisuuteen liittyvä teemansa, jonka valmistelusta vastasivat työryhmän vetäjät koulutuspäällikkö Päivi Rinne Seinäjoen

ammattikorkeakoulusta ja kehittämissuunnittelija Anne Saarijärvi Sosiaalialan osaamiskeskus SOnet BOTNIAsta. Teemat olivat: 1) mitä pitäisi tapahtua, jotta toimintakulttuuri muuttuisi tietoperustaiseksi sekä lapsen oikeuksia edistäväksi, 2) barometritieto, 3) hyvinvointikertomukset, 4) tutkimustieto ja indikaattoritieto, 5) kokemustieto ja 6) LHT-tutkimus, yhteenveto ja oppaan tarkastelu. Tapaamiskerralle koostettiin materiaaleja erilaisiin tietoperustaisuuden soveltamistapoihin liittyen. Työryhmän jäsenet pitivät alustuksia omien organisaatioidensa näkökulmasta ja joillakin tapaamiskerroilla oli ulkopuolisia alustajia lyhyine alustuksineen. Kokoontumiskertojen alustukset sekä muut teemoihin liittyneet ajankohtaismateriaalit myös koottiin työryhmän käyttöön Moodle -oppimisympäristöön. Pääpaino tapaamiskerroilla oli yhteisessä "tomuttavassa" -toimintakulttuuria muuttavassa – keskustelussa. Tapaamisten anti kirjattiin huolellisesti ja jokaisen tapaamisen jälkeen osallistujat kirjoittivat ns. Reflektiopaperin, jossa he pohtivat oppimaansa ja soveltamismahdollisuuksia omassa työssään. Aineistojen perusteella ja valtakunnallisen kehittämistyön antia hyödyntäen laadittiin opas tietoperustaisen ja lapsen oikeuksia edistävän toimintakulttuurin edistämisestä. Tapaamiskertoihin osallistui LAPE-hankkeen projektityöntekijä Auli Romppainen, joka kertoi ajankohtaiset LAPE-kuulumiset ryhmälle. Työryhmän vetäjät osallistuivat myös Toimintakulttuurin muutos -työryhmän toimintaan.

2) Osallisuusfoorumien kehittäminen -toiminnassa Seinäjoen ammattikorkeakoulun lehtorit Anu Aalto ja Tiina Kohtamäki kokeilivat erilaisia asiakasta osallistavia tiedonkeruumenetelmiä sosionomiopiskelijoiden kanssa. Yhteistyötä tehtiin lapsi-, nuoris- ja perhepalveluita edustavien työelämätahojen kanssa. Opiskelijat ilmoittautuivat sosiaalialan tutkinto-ohjelman opintojaksolle Käyttäjälähtöinen kehittäminen lukuvuodeksi 2017-2018 (Ensimmäinen opiskelijaryhmä) ja syyslukukaudeksi 2018 (toinen opiskelijaryhmä). Yhteistyökumppaneiden kanssa kokeiltiin erilaisia palveluiden käyttäjien ääntä esille tuovia tapoja ja menetelmiä. Opiskelijat raportoivat niiden toimivuudesta ja havaitsemistaan toteuttamisen reunaehdoista. Työelämätahot ja tiedonhankinnan menetelmät olivat seuraavat:

- 1) MLL perhekahvilat (Seinäjoki, Lappajärvi) lapsiperheiden arjen helpottaminen paperikyselyn ja valokuvatyöskentelyn avulla,
- 2) Yläkoulut 8.lk (Ilmajoki, Seinäjoki) jatko-opintosuunnitelmat sähköisellä kyselyllä, Valma- ja lukio-opiskelijat (Seinäjoki) jatko-opintosuunnitelmat sähköisellä kyselyllä,
- 3) Alakoulu 1-3 lk (Seinäjoki, Ilmajoki) eheytyneen koulupäivän ideasta piirtämällä, pienryhmähaastattelulla ja kirjoitustehtävällä,
- 4) Perhetyö (Seinäjoki) lapsiperheiden arjen helpottaminen avoimella haastattelulla,
- 5) Perhekeskuskehittäminen (Seinäjoki), seurata ja arvioida valmisteluprosessin etene mistä asiakasosallisuuden näkökulmasta,
- 6) Lape-johtoryhmä (Kurikka), osallistavien toimintatapojen kartoitus ja kehittämistyö,
- 7) Lastenneuvolan asiakkaat (Seinäjoki), asiakastyytyväisyyskysely
- 8) Nuorten tyttöjen ryhmä (Seinäjoki), nuorille haasteellisten ilmiöiden tunnistaminen ja palvelutarpeiden kartoitus vertaisryhmätyöskentelyn avulla.

Oppaassa mallinnetaan näiden kokemusten ja teorian tiedon perusteella asiakasosallisuuden toteutumisen reunaehdoja.

2.2 Aikataulun toteutuminen

Osahankkeen suunnittelu tapahtui läheisessä yhteisyyssä Etelä-Pohjanmaan maakunnallisen LAPE-hankkeen suunnittelun kanssa. Päätös hankkeen hyväksymisestä ja rahoituksesta saatiin helmikuussa 2017.

Osahankkeen aloituskokous pidettiin 19.6.2017.

Hankkeen konkretisoiminen toimintasuunnitelmaksi oli alkanut jo maaliskuussa 2017.

Muutoksen tuki -asiantuntijaryhmä nimettiin ja osallistujien suostumusta kysyttiin kesäkuussa 2017. Ryhmän tapaamiskerrat aikataulutettiin pääosin vuoden 2017 syksylle ja vuoden 2018 keväälle. Viimeinen tapaaminen pidettiin marraskuussa 2018. Tapaamiset toteutuivat suunnitelman mukaisesti, joskin viimeisen tapaamisen ajankohta siirtyi kahdella kuukaudella. Tapaamisten välillä asiantuntijaryhmän vetäjät valmistelivat seuraavan tapaamiskerran materiaaleja ja työstivät oppaan alustavia versioita eteenpäin.

Osallisuusfoorumien kehittämisen toimijajoukko muodostui hanketyöntekijöiden lisäksi sosionomiopiskeijoista, jotka ilmoittautuivat "Käyttäjälähtöinen kehittäminen" -opintojaksolle toukokuussa 2017. Jakson toteutus suunnattiin osallisuusfoorumien kehittämiseen. Opintojakson toteuttaminen ajoittui lukuvuodelle 2017-2018. Toukokuussa 2018 ilmoitettiin uusi ryhmä kyseiselle opintojaksolle ja toteutus ajoittui syys-joulukuulle 2018. Opiskelijoiden ohjaamisen ohella hanketyöntekijät työstivät osallisuusfoorumien ideoita ja oppaan alustavia versioita.

Syyskuussa 2018 molempien hankeosioiden kesken sovittiin oppaan aikataulusta ja julkaisemisesta.

Hankkeen toteuttamisen aikana molemmista hankeosioista on osallistuttu maakunnallisen LAPE-hankkeen tilaisuuksiin ja esitelty hankkeen etenemistä sovituissa tilanteissa.

Hankkeen molemmat osiot tulevat päätökseen joulukuussa 2018, jolloin oppaat ovat julkaistavissa ja hankkeen toteuttaminen arvioitavissa ja raportoitavissa.

2.3 Toteutuneet kustannukset- ja resurssit

2.3.1 Työmäärät ja tehtävien tekijät

Tiedot taulukoissa ovat 31.10. tai 30.11. tilanteen mukaisia.

Taulukko 1: Suunnitellut ja toteutuneet henkilötyöpäivät (tilanne 30.11.2018)

Hankkeen/projektin tehtävät (tai muut osakokonaisuudet)	Suunnitellut henkilötyövuodet tai -päivät	Toteutuneet henkilötyövuodet tai -päivät
Osallisuusfooromit	729 tuntia	774 tuntia
Muutoksen tuki asiantuntijaryhmä	537 tuntia	578 tuntia

Taulukko 2: Resurssien todellinen käyttö (tilanne 30.11.2018)

Resurssi tai resurssiryhmä (Rooli / vastuu)	Suunnitellut henkilötyöpäivät tai -tunnit	Toteutuneet henkilötyöpäivät tai -tunnit
Projektipäällikkö ja asiantuntija 3, Päivi Rinne	252 tuntia	279 tuntia
Asiantuntija 1, Anu Aalto	342 tuntia	360 tuntia
Asiantuntija 2, Tiina Kohtamäki	337 tuntia	358 tuntia
Asiantuntija 4, Anne Saarijärvi	245 tuntia	277 tuntia
Asiantuntija 5, Timo Toikko	10 tuntia	Ei toteutunut
Asiantuntija 6, Minna Zechner	10 tuntia	Ei toteutunut
Taloussihteeri, Taina Hällström	70 tuntia	77 tuntia
Yhteensä:	1266 tuntia	1351 tuntia

Asiantuntijoita 5:n työpanosta ei käytetty Muutoksen tuki -asiantuntijaryhmässä, sillä hänen osallistumisensa estyi työpaikan vaihdoksen takia. Asiantuntija 6 piti alustuksen Muutoksen tuki -asiantuntijaryhmässä, mutta hän arvioi alustuksen sisältyvän virkatyöhönsä, sillä alustus oli laajuudeltaan vain puoli tuntia.

Suunnitellut henkilökustannusten tuntimäärät tulevat jossain määrin ylittymään, mutta henkilöstömenoilta varattu budjetti mahdollistaa sen.

2.3.2 Budjetti ja kustannukset

Taulukko 3: Todelliset kustannukset ja budjetti (tilanne 31.10.2018)

	Budjetti	Toteutunut
Oman henkilöstön henkilötyöpäivien kustannukset	46.000 e	38.889 e
Ulkopuoliset henkilötyöpäiväkustannukset (esim. konsulttikustannukset)		
Yhteensä:		

	Budjetti	Toteutunut
Investoinnit		
Muut ulkoiset kustannukset	7.870 e	1.070 e
Yhteensä:		

2.4 Riskit

4

3 Dokumentointi

Hanke tuotti kaksi opasta:

- 1) Päivi Rinne ja Anne Saarijärvi: Toimintakulttuuria muuttamaan! Askeleita ja vinkkejä lapsen oikeuksien edistämiseen ja tietoperustaisuuden hyödyntämiseen lapsiperhepalveluissa. Saatavissa:
- 2) Anu Aalto ja Tiina Kohtamäki: Kohtaamista ja kokemuksia. Asiakasosallisuuden kehittämisen kokeiluja. Saatavissa:

4 Opit ja palautteet

- 1) Toimintakulttuurin muutos –asiantuntijaryhmässä onnistuttiin toteuttamaan suunniteltu työpajakokonaisuus sekä tuottamaan opasmateriaali työpajatapaamisten pohjalta. Onnistuttiin myös hyödyntämään ryhmän jäsenten asiantuntijuutta ja siten vahvistamaan työyhteisöissä tapahtuvaa kehittämistyötä. Onnistumisena voidaan myös

pitää monialaisen vuorovaikutuksen onnistumista asiantuntijaryhmässä ja ryhmäläisten keskinäistä sparraamista lapsen oikeuksien edistämässä ja tietoperustaisuuden hyödyntämisessä. LAPE-hankkeen projektityöntekijän osallistuminen työryhmätapaamisiin oli onnistunut ratkaisu. Toisin toimimisen tarvetta havaittiin asiantuntijaryhmän koon määrittelemisessä. Ryhmän jäseniä kutsuttiin rajattu määrä (15 henkilöä). Kaikilla ryhmän jäsenillä ei ollut mahdollisuutta osallistua joka kerta ja yksi jäsen jäi ensimmäisen kerran jälkeen kokonaan pois. Jälkeenpäin ajateltuna osallistujia olisi voitu kutsua enemmän. Asiantuntijaryhmään osallistujat antoivat palautetta joka tapaamiskerralla kertomalla omasta oppimisestaan ja kokemuksestaan. Kommentit olivat positiivisia ja tapaamisia arvostavia. Koska poissaoloja tapaamisista esiintyi myöskin joka tapaamisessa ja ne jossain määrin kasautuivat samoille henkilöille, voidaan olettaa, että ryhmässä oli erilaisia sitoutumisen asteita.

- 2) Osallisuusfoorumien kehittäminen –toiminnassa onnistuttiin keräämään tietoa siitä, mitä lapset, nuoret ja perheet kaipaavat ja tarvitsevat arkensa tueksi. Onnistuttiin selvittämään, millaisia ilmiöitä näiden kohderyhmien sisältä nousee ja mihin asioihin koetaan tarvittavan tukea. Saatuja tietoja oltaisiin voitu jatkotyöstää useammanlaisissa ympäristöissä. Haasteeksi tälle nousi vaikeudet aikataulujen yhteensovittamisessa. Palvelun käyttäjien suhtautuminen tiedonkeruuseen oli pääsääntöisesti positiivista. Ainoastaan paperi- ja nettikyselyiden kohdalla koettiin, että kasvokkainen tapaaminen olisi mielekkäämpi tapa kerätä tietoa. Haasteena tässä prosessissa on palveluiden ulkopuolelta tulevat kehittäjät. He eivät voi tavoittaa ja kohdata asiakkaita samalla tavalla kuin tutut työntekijät. Eivätkä voi vaikuttaa siihen, miten kerätty tieto kulkee organisaatiossa eteenpäin ja miten sitä hyödynnetään osana palvelun kehittämistä.

Hankkeen ohjausjärjestelmä oli selkeä, sillä kaksi osahankekokonaisuutta toteutettiin alkuperäisen, melko yksityiskohtaisen suunnitelman mukaisesti. Osakokonaisuudet etenivät pääosin erillisinä, mutta hankkeen aikana kokoonnuttiin myös tarkastelemaan etenemistä yhteisissä tilanteissa. Oppaiden työstämisessä sovittiin yhteisestä aikataulusta ja yhtenäisestä ilmeestä. Osahankkeen toimijat osallistuivat hankekonsortion kokouksiin, maakunnallisen LAPE-ryhmän kokouksiin ja toimintakulttuurin muutos –työryhmän kokouksiin. Kokouksessa esiteltiin hanketta sovittuina ajankohtina.

5 Pysyvä toiminta ja jatkotoimet

5.1 Siirtyminen pysyvään toimintaan

Sekä lapsen oikeuksia edistävää ja tietoperustaista toimintakulttuuria että osallisuusfoorumien toteuttamista voidaan edistää opasmateriaaleja jakamalla ja huolehtimalla siitä, että pääsy opasmateriaaleihin on mahdollisimman laajasti saatavilla. Molempia oppaita painetaan ja ne tulevat olemaan sähköisesti saatavilla. Muutoksen tuki –asiantuntijaryhmään osallistuneet henkilöt pystyvät omilla organisaatioissaan ja verkostoissaan levittämään tietoa. Osallisuusfoorumien kehittämiseen osallistuneet opiskelijat voivat tulevassa ammattityössään hyödyntää ja ottaa käyttöön kehittämisen tuloksia. Ne organisaatiot, joissa foorumeita on kokeiltu, voivat jatkossa hyödyntää kokeiltuja toimintoja. LAPE-siltaustoimissa on mahdollista tiedottaa kehittämistyöstä alueellisesti ja valtakunnallisesti. Muutoksen tuki –toiminnasta pyritään kirjoittamaan artikkeli soveltuvaan mediaan.

5.2 Jälkiarviointi ja avoimet tehtävät

Oppaiden painettujen versioiden jakelun ratkaiseminen ja oppaiden toimittaminen.

Oppaiden verkkoversiosta tiedottaminen ja oppaiden järjestäminen laajasti saataville.

Tulosten jalkauttamisen ideointi toteuttajien työtehtävien puitteissa tai erillisenä palvelutoimintana.

Kehittämisprosessista ja tuloksista kirjoittaminen tarkoituksenmukaisiin medioihin.

5.3 Ideoita jatkokehitykselle

Tietoperustaisuuden työstämiselle olisi hyvä löytää toteutusmuotoja jatkossakin, sillä alueellinen tiedontuottajarooli ja vaikuttavien palvelujen kehittäminen edellyttää tiedon saavutettavuuden ja hallinnan välineiden haltuunottoa.

Osallisuusfoorumien kehittäminen on toimintatapa, joka hyötyy kokeilukulttuurista ja uusien välineiden ideoimisesta. Tällä osa-alueella kehittämistyötä olisi hyvä jatkaa.